

სახელმწიფო ვალის გავლენა ეროვნული ეკონომიკის ზრდაზე

დალი სეხნიაშვილი
სტუდ-ს პროფესორი

იური კოჩარანი
სტუდ-ს დოქტორანტი

რეზიუმე

ნაშრომში გამოკვლეულია საქართველოს სახელმწიფო საგარეო და საშინაო ვალის გავლენა ეკონომიკურ ზრდაზე. ემპირიული კვლევის შედეგებმა აჩვენა, რომ საგარეო ვალი აფერხებს გრძელვადიან ზრდას, ხოლო მისი მოკლევადიანი ეფექტი არის ეკონომიკური ზრდის მასტიმულირებელი. შიდა ვალებმა მნიშვნელოვანი დადებითი გავლენა იქონიეს გრძელვადიან ზრდაზე, ხოლო მათი მოკლევადიანი ეფექტი უარყოფითი იყო. გრძელვადიან და მოკლევადიან პერსპექტივაში, ვალის მომსახურების ხარჯებმა გამოიწვია ეკონომიკური ზრდის შენელება, რამაც დაადასტურა ვალის გადახურების ეფექტი.

კვლევის შედეგებმა აჩვენა, რომ მთავრობამ უნდა გამოიყენოს ნასესხები სახსრები ეკონომიკის სანარმოო ბაზის დივერსიფიკაციისთვის. ეს გააუმჯობესებს გრძელვადიან ეკონომიკურ ზრდას, გააფართოვებს საშემოსავლო ბაზას და გაზრდის დავალიანების დროულად დაფარვის შესაძლებლობას. ავტორთა მოსაზრებით, მნიშვნელოვანია საქართველოში ფისკალური პოლიტიკის გაუმჯობესება, რაც ხელს შეუწყობს შიდა რესურსების მობილიზაციას, ვალების მართვის ეფექტური სტრატეგიების ჩამოყალიბება, სწორედ შიდა და არა გარე ვალის გამოყენება არის კრიტიკულად აუცილებელი ეკონომიკური ზრდის სტიმულირებისთვის.

საკვანძო სიტყვები: საგარეო ვალი, საშინაო ვალი, ეკონომიკური ზრდა, სახელმწიფო ვალი.

ВЛИЯНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО ДОЛГА НА РОСТ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Дали Сехниашвили, профессор ГТУ
Юрий Кочарян, докторант ГТУ

РЕЗЮМЕ

В статье исследуется влияние государственного внешнего и внутреннего долга на экономический рост. Результаты эмпирических исследований показали, что внешний долг препятствует долгосрочному росту, а его краткосрочный эффект стимулирует экономический рост. Внутренние долги оказали значительное положительное влияние на долгосрочный рост, в то время как их краткосрочные эффекты были отрицательными. В долгосрочной и

краткосрочной перспективе расходы на обслуживание долга привели к замедлению экономического роста, что подтвердило эффект перегрева долга. Результаты показали, что государство должно использовать заемные средства для диверсификации производственной базы экономики. Это улучшит долгосрочный экономический рост, расширит базу доходов и повысит способность своевременно выплачивать долги. По мнению авторов, улучшение налогово-бюджетной политики, которая способствует мобилизации внутренних ресурсов, эффективным стратегиям управления долгом и использованию внутреннего долга, а не внешнего долга имеет решающее значение для стимулирования экономического роста.

Ключевые слова: внешний долг, внутренний долг, экономический рост, государственный долг.

* * * *

სახელმწიფო ვალის გავლენა ქვეყნის ფინანსების მდგრადობასა და ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაზე არის ერთ - ერთი ყველაზე გამოკვლეული პრობლემა მთელს მსოფლიოში. თუმცა, თითოეული ქვეყანა, ვალების აღებისას ხელმძღვანელობს საკუთარი პოლიტიკური და ეკონომიკური მიზნებიდან გამომდინარე. ამდენად, ცალკეული ქვეყნის ქეისი სავალ პოლიტიკასთან მიმართებით უმეტესწილად უნიკალურია და მოითხოვს განსაკუთრებულ კვლევას.

როდესაც მთავრობის შემოსავლები არ ემთხვევა მის ხარჯებს, ის ფულს სესხულობს და შესაბამისად, სახელმწიფო ვალი არის მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტი მთავრობისთვის სახელმწიფო ხარჯების დასაფინანსებლად, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ძნელია გადასახადების გაზრდა და სახელმწიფო ხარჯების შემცირება. წლების განმავლობაში, ამ პროცესმა მთავრობების უმეტესობას უზარმაზარი დავალიანება დაუტოვა. ცხადია, რომ ზედმეტი სესხის აღება, სათანადო საინვესტიციო დაგეგმვის გარეშე, შეიძლება მიიღოს სავალ ტვირთი და მნიშვნელოვანი პროცენტის გადახდის აუცილებლობა განაპირობოს, რამაც, თავის მხრივ, შეიძლება ეკონომიკაზე რამდენიმე არასასურველი ეფექტი გამოიწვიოს (5).

ცუდი ეკონომიკური სტრუქტურის მქონე ქვეყნებისთვის, მაღალი სახელმწიფო ვალი მეტად კრი-

ტიკული საკითხია, რადგან მას შეუძლია გაურკვევლობა და დაბალი ეკონომიკური ზრდა განაპირობოს. მშპ-ს მიმართ ვალის მაღალი კოეფიციენტები მნიშვნელოვანი პრობლემაა ინვესტიციებისთვის, რადგან მათ შეუძლიათ უარყოფითად იმოქმედონ საფონდო ბირჟაზე და გრძელვადიან პერსპექტივაში შეამცირონ პროდუქტიული ინვესტიციები და ადამიანთა დასაქმების მაჩვენებელი (10).

ამრიგად, სახელმწიფო ვალი შეიძლება იყოს ეკონომიკური სტიმული, მაგრამ როდესაც მისი დაგროვება ძალიან მაღალ დონეს მიაღწევს, მთავრობის ხარჯებისა და სავალუტო შემოსავლების გონივრული წილი გამოყენებული იქნება ვალების მომსახურებისთვის და დაანება მომავალ თაობებსაც. უფრო მეტიც, დავალიანების მომსახურების ღირებულება შეიძლება აღემატებოდეს ეკონომიკის შესაძლებლობებს გაუმკლავდეს სიტუაციას, რაც უარყოფითად აისახება სასურველი ფისკალური და მონეტარული პოლიტიკის მიზნების მისაღწევად.

გარდა ამისა, ვალის მზარდი ტვირთი რეალურად ზღუდავს მთავრობის შესაძლებლობას განახორციელოს უფრო პროდუქტიული საინვესტიციო პროგრამები ინფრასტრუქტურაში, განათლებასა და ჯანდაცვაში (4).

მთავრობის სესხების დასაბუთება ემყარება ზრდის ნეოკლასიკურ მოდელებს, რომლებიც კაპიტალის დეფიციტის მქონე ქვეყნებს ავალდებულებს სესხის აღებას კაპიტალის დაგროვებისა და ერთ სულ მოსახლეზე მდგრადი წარმოების უზრუნველყოფის მიზნით. (7).

გლობალური ეკონომიკური კრიზისების გაჩენამ დამატებითი სტიმული მისცა ქვეყნებს (განსაკუთრებით განვითარებად ქვეყნებს) სესხის აღების მიმართულებით, რადგან ისინი ხშირად აწყდებიან ხარჯების ზრდისა და კაპიტალის შემოღინების შემცირების პრობლემებს (9).

ტრადიციული შეხედულების თანახმად, სახელმწიფო ვალი დადებითად აისახება ეკონომიკურ ზრდაზე მოკლევადიან პერსპექტივაში, რაც ასტიმულირებს მთლიან მოთხოვნილებას და წარმოებას. თუმცა, კვლევები ადასტურებს უარყოფით კავშირს

ვალბსა და გრძელვადიან ზრდას შორის. სახელმწიფო ვალს შეუძლია შეაჩეროს კერძო ინვესტიციები და საფრთხე შეუქმნას ეკონომიკურ ზრდას მაღალი გრძელვადიანი საპროცენტო განაკვეთების, უფრო მაღალი ინფლაციისა და სამომავლო გადასახადების აუცილებლობის გამო (8).

შიდა სესხების ფართოდ გამოყენებამ კი შეიძლება სერიოზული შედეგები მოუტანოს ეკონომიკას. მართალია, შიდა ვალის მომსახურებაზე მიდის მთავრობის შემოსავლების მნიშვნელოვანი ნაწილი. საშინაო სესხებზე პროცენტის ღირებულება შეიძლება სწრაფად გაიზარდოს დავალიანების ზრდით, განსაკუთრებით მცირე ფინანსურ ბაზრებზე. გრძელვადიან პერსპექტივაში, უფრო მაღალი საპროცენტო განაკვეთი ხელს შეუშლის ინვესტიციებს და ამით გამოიწვევს კერძო ინვესტიციების ნაკლები ინვესტიცია საბოლოოდ ინვეს დაბალ მდგრად კაპიტალს და დაბალ წარმოების დონეს. შესაბამისად, ვალის საერთო გრძელვადიანი ზემოქმედება იქნება მთლიანი გამომუშავების დაბალი რაოდენობა და, საბოლოო ჯამში, დაბალი მოხმარება და დაბალი ეკონომიკური კეთილდღეობა. ამას ასევე ეწოდება სახელმწიფო ვალის ტვირთი, რადგან თითოეული თაობა „ტვირთავს“ მომავალ თაობას, რის გამოც ტოვებს უფრო მცირე კაპიტალის მარაგს (2).

საქართველოში ამჟამად საგარეო ვალის დონე მაღალია, იზრდება მშპ-თან როგორც საგარეო, ისე საშინაო ვალის მოცულობა, ექსპორტის ზრდის ტემპი დაბალია, ხოლო სიღარიბის დონე - მზარდი (იხ. ცხრილი).

ამრიგად, საქართველოს ეკონომიკა ზედმეტად დატვირთულია მასიური სახელმწიფო ვალითა და ვალის მომსახურების ხარჯებით, რომლებიც მოიხმარს მთავრობის მწირი შემოსავლების მნიშვნელოვან ნაწილს, ავიწროებს ფისკალურ სივრცეს მთავრობისთვის, რათა მან განახორციელოს ინვესტიციები კრიტიკულ ინფრასტრუქტურაში, რაც თავის მხრივ, ხელს უწყობს როგორც კერძო ინვესტიციების, ისე ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდას.

საქართველოს მზარდი ვალი ხელს უშლის ინვესტიციებს და აფერხებს ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდას, რითაც ამცირებს ქვეყნის გლობალურ კონ-

საქართველოს სახელმწიფო საგარეო და საშინაო ვალი (2018 -2020 წწ)

	2018	2019	2020
	მილიონი აშშ დოლარი	მილიონი აშშ დოლარი	მილიონი აშშ დოლარი
საქართველოს სახელმწიფო საგარეო ვალი	5,267	5,492	7,162
სახელმწიფო საშინაო ვალი	1,214	1,450	1,876
სახელმწიფო საგარეო ვალი მშპ-თან (ეას 2008)	32.6%	33.4%	50.0%
სახელმწიფო საშინაო ვალი მშპ-თან (ეას 2008)	7.3%	8.4%	12.4%

წყარო: შედგენილია ავტორების მიერ საქართველოს სახელმწიფო ვალის სტატისტიკური ბიულეტენის მონაცემების მიხედვით, No16, თბილისი, ივნისი 2021 წელი, https://mof.ge/images/File/2021/biuletenebi/N16_GE.pdf

კურენტუნარიანობას და ზრდის ფინანსური ბაზრის მგრძნობელობას საერთაშორისო შოკების მიმართ.

ამის გამო, ვფიქრობთ, რომ მნიშვნელოვანია, გამოვიკვლიოთ სახელმწიფო ვალის გრძელვადიანი და მოკლევადიანი გავლენა ეკონომიკურ ზრდაზე. ეს აუცილებელია შიდა რესურსების მობილიზაციის გასაძლიერებლად, ფისკალური დეფიციტის და სახელმწიფო ვალის დონის შესამცირებლად და ფისკალური დისციპლინის შესანარჩუნებლად, რაც ხელს შეუწყობს ეკონომიკის გადარსებას უფრო მაღალი ზრდის გზაზე.

ძირითადი მიზეზები, რის გამოც განვითარებადი ქვეყნები აგროვებენ საგარეო ვალს, არის: დანაზოგების ნაკლებობა, ინვესტიციების დაბალი დონე, სახელმწიფოს მცირე შემოსავალი, დაბალანსებული ბიუჯეტის დეფიციტი.

თუმცა, სახელმწიფო ვალის დაგროვების ბევრი სხვა მიზეზიც არსებობს, კერძოდ: ეროვნული დანაზოგების, საშუალო რეალური ხელფასისა და შრომის მთლიანი შემოსავლის შემცირება შრომის დაბალი პროდუქტიულობიდან გამომდინარე; მიმდინარე ანგარიშის გაუარესება; გრძელვადიანი საპროცენტო განაკვეთის ზრდა; ინფლაციის დაჩქარება, ვალის მომსახურებისთვის საჭირო რესურსების აუცილებლობა; მთავრობის ფისკალური მოქნილობის შემცირება; უფრო ძლიერი მონეველადობა საერთაშორისო ნდობის კრიზისის მიმართ.

ქვეყნის უნარი დააგროვოს საჭირო თანხები უცხოურ ვალუტაში საგარეო ვალის დასაფარად და მისი მომსახურებისათვის არის ეკონომიკის გარე სტაბილურობის გადამწყვეტი ფაქტორი, რომელიც უშუალოდ არ არის დაკავშირებული ეკონომიკურ ზრდასთან.

ვალის დაგროვების მთელი დრამა და პრობლემა ყველაზე მკაფიოდ აისახა განვითარებადი ეკონომიკის მქონე ქვეყნების შემთხვევაში. ამასთან, გლობალური პანდემია და მისი პროგნოზირებადი შედეგები ადასტურებს, რომ სავალო კრიზისი ყველა ეკონომიკას ეხება გამონაკლისის გარეშე, განსაკუთრებით კი ასეთი ტურბულენტობის დროს.

საქართველოს ეკონომიკურ ზრდაზე სახელმწიფო ვალის გავლენის გამოსაკვლევად, გამოვიყენეთ გომეს-პუიგისა და სოსვილა-რივეროს ვალის ზრდის ლია, მრავალვარიანტული მოდელი. ბოლო კვლევები (7) ვარაუდობენ, რომ უმჯობესია ფოკუსირება მოხდეს ისეთი ცვლადების ნაკრებზე, რომლებიც დადასტურებულია, რომ თანმიმდევრულად ასოცირდება ზრდასთან. ჩვენს კვლევაში გამოყენებული დამოკიდებული და დამოუკიდებელი ცვლადების შერჩევისას გათვალისწინებული იყო ძირითადი ეკონომიკური თეორია და განვითარებადი ქვეყნების ეკონომიკურ ზრდაზე სახელმწიფო ვალის გავლენის შესახებ ხელმისაწვდომი ემპირიული ლიტერატურა. დამოკიდებული ცვლადი, რომელიც გამოვიყენეთ კვლევაში ეკონომიკური ზრდის შესაფასებლად, იყო რეალური მშპ (მშპ კო-

რექტირებულია ინფლაციის გათვალისწინებით), ვალის ცვლადებისთვის სახელმწიფო ვალის ინდიკატორები დავყავით საშინაო და საგარეო ვალის კომპონენტებად. ეს დაშლა განპირობებული იყო საქართველოს გრძელვადიან და მოკლევადიან ეკონომიკურ ზრდაზე სახელმწიფო ვალის სხვადასხვა ინდიკატორების ინდივიდუალური გავლენის შეფასების აუცილებლობით. ვალის ცვლადების გარდა, ეკონომიკურ ზრდაზე მოქმედი სხვა ფაქტორების გასაკონტროლებლად გამოვიყენეთ სხვადასხვა ცვლადი, რომლებიც ბარო და სალა-ი-მარტინის (3) მიხედვით ასოცირდება ეკონომიკურ ზრდასთან, კერძოდ: ვალის მომსახურების გადახდა, უხოური რეზერვების ოდენობა, საპროცენტო განაკვეთის ზომა, მთლიანი ძირითადი კაპიტალის დაგროვების მაჩვენებელი და პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციები.

მისაღები ზომის სახელმწიფო ვალის, როგორც ეკონომიკური სტაბილურობისა და განვითარების ინდიკატორის პრობლემა აქტუალურია ყველა ქვეყნისათვის. საქართველოში განსაკუთრებით აქტუალური გახდა საგარეო ვალის ზრდის პრობლემა და მისი გავლენა ეკონომიკაზე. საგარეო სახელმწიფო ვალეების გადახდის საკითხები, აგრეთვე, პოლიტიკურ და ეკონომიკურ შოკებთან დაკავშირებული შიდა გაურკვეველობა ბაღებს კითხვებს გარე სახსრების მოზიდვის მიზანშეწონილობისა და მათი შესაძლო გავლენის შესახებ ქვეყნის ძირითად მაკროეკონომიკურ მაჩვენებლებზე.

უნდა აღვნიშნოთ, რომ სახელმწიფო ვალი არ არის ნეგატიური ეკონომიკური მოვლენა. თუმცა, არსებობს გარკვეული საფრთხეები, რომლებიც დაკავშირებულია სახელმწიფო ვალის ზრდასთან, როგორც შესაბამისი განვითარებადი, ასევე განვითარებული ეკონომიკისთვის.

პირველ რიგში, კრიზისში ქვეყნის საგარეო ვალის ზრდა იწვევს რეცესიის გაღრმავებას და გახანგრძლივებას.

მეორეც, ვალის ზრდა იწვევს დანაზოგების შემცირებას და ინვესტიციების ზრდის შენელებას. იმის გათვალისწინებით, რომ ღარიბ ქვეყნებში კაპიტალ-დაბანდების ფასი უფრო მაღალია, ვიდრე განვითარებულში, ასეთი შენელება დამატებით საფრთხეს უქმნის ეკონომიკურ ზრდას.

დაბოლოს, ეს არის დამატებითი ტვირთი ეკონომიკისთვის მომავალ პერიოდში, მიუხედავად ვალის გამოყენების მიმართულებისა.

ამრიგად, საგარეო ვალის გაზრდის პრობლემა გავლენას ახდენს არა მხოლოდ საგადასახდებო ბალანსის რყევების პრობლემებზე, არამედ ეკონომიკურ უსაფრთხოებასა და ეკონომიკურ ზრდაზე.

ჩვენი კვლევის ფარგლებში შევისწავლოთ სახელმწიფო ვალის გრძელვადიანი და მოკლევადიანი გავლენა საქართველოს ეკონომიკურ ზრდაზე 2016-2020 წლების პერიოდში. ამ ამოცანის შესასრულებლად, განისაზღვრა და შეფასდა ზრდის მოდელის ფუნქცია სახელმწიფო ვალეების დანაწევრე-

ბული კომპონენტების და საკონტროლო ცვლადების გამოყენებით, როგორცაა ვალის მომსახურების გადახდა, საგარეო სარეზერვო პოზიცია, ეფექტური საპროცენტო განაკვეთი, მთლიანი ძირითადი კაპიტალის ფორმირება და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შემოდინება. ARDL კოინტეგრაციის მიდგომა გამოყენებულ იქნა მონაცემთა ანალიზისათვის. ემპირიულმა შედეგებმა აჩვენა, რომ საგარეო ვალი აფერხებს გრძელვადიან ეკონომიკურ ზრდას, ხოლო მისი მოკლევადიანი ეფექტი ინვეს ეკონომიკურ ზრდას.

შიდა სესხებმა აჩვენა გრძელვადიანი ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობის მნიშვნელოვანი ეფექტი და მოკლევადიან პერსპექტივაში ზრდის შეფერხების საპირისპირო ეფექტი. ვალის მომსახურების გადახდა მნიშვნელოვნად ამცირებს ეკონომიკურ ზრდას გრძელვადიან და მოკლევადიან პერსპექტივაში, ხოლო საგარეო რეზერვების პოზიცია და მთლიანი შიდა ინვესტიციები აჩქარებს ზრდას გრძელვადიან და მოკლევადიან პერსპექტივაში. საპროცენტო განაკვეთი მნიშვნელოვნად აუმჯობესებს ზრდას გრძელვადიან პერსპექტივაში, მაგრამ აფერხებს ზრდას მოკლევადიან პერიოდში. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შემოდინება ასახავდა გრძელვადიან პერსპექტივაში ზრდას, ხოლო მისი მოკლევადიანი ეფექტი მნიშვნელოვანი და დადებითი იყო.

ამგვარად, კვლევის შედეგების თანახმად, შიდა და არა გარე ვალი შეუწყობს ხელს საქართველოში ეკონომიკური ზრდის უფრო მაღალი მაჩვენებლის მიღწევას. ეს იმიტომ ხდება, რომ ამგვარი შიდა ვალის ძირითადი ნაწილის და პროცენტის დაფარვა

არის რეინვესტიცია ეკონომიკაში, რაც, როგორც წესი, მულტიპლიკაციურ გავლენას მოახდენს შიდა ინვესტიციებზე ეკონომიკაში. რაც შეეხება საგარეო ვალს, მეტი რესურსი იქნება საჭირო ვალის დასაფარად და მომსახურებისთვის და ეს შეასუსტებს ამ ვალის მოსალოდნელ დადებით ეფექტს ეკონომიკურ ზრდაზე.

აქედან გამომდინარე, ჩვენი მოსაზრებით, უნდა ნახალისდეს ფისკალური რეფორმები, რომლებიც გაზრდის შიდა შემოსავლების გამომუშავებას შემოსავლების ბაზის გაფართოებით, საგადასახადო შესაძლებლობების გაუმჯობესებით და არაპროდუქტიული სახელმწიფო ხარჯების შემცირებით.

გარდა ამისა, მთავრობამ უნდა უზრუნველყოს, რომ სესხების აღება განხორციელდეს ვალის მდგრადობის გამყარების პირობებში და ნასესხები სახსრები ნაყოფიერად იყოს ინვესტირებული ეკონომიკის სხვა სექტორებში, რათა გრძელვადიან პერსპექტივაში უფრო მნიშვნელოვანი ზრდა მოხდეს. ეს აუცილებელია იმისთვის, რომ ქვეყანამ გადალახოს ვალის პრობლემა, ალაღვიოს კრედიტუნარიანობა და მიაღწიოს მდგრად ეკონომიკურ ზრდას.

როგორც ყველა ემპირიული ანალიზის დროს, ამ კვლევის შედეგების განხილვისას გათვალისწინებული უნდა იყოს ის ფაქტი, რომ კვლევა ემყარება ქვეყნის სპეციფიკურ მახასიათებელს, აგრეთვე, მონაცემებს, რომლებიც მოიცავს გარკვეულ პერიოდს და მოცემულ ეკონომეტრიულ მეთოდოლოგიას, გარკვეულ შეზღუდვებს, რომლებიც არსებითად დაკავშირებულია მონაცემთა ხელმისაწვდომობასთან და ეკონომეტრიულ მეთოდოლოგიასთან.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს სახელმწიფო ვალის სტატისტიკური ბიულეტენი, №16, თბილისი, ივნისი 2021 წელი, https://mof.ge/images/File/2021/biuletenebi/N16_GE.pdf
2. Åkos D., István D. Public debt and economic growth: What do neoclassical growth models teach us? *Applied Economics*, 2019
3. Barro R. J., Sala-i-Martin X. Public finance in models of economic growth. *Review of Economic Studies*, 2004
4. Johnny N., Johnnywalker W. The Relationship between external reserves and economic growth in Nigeria (*International Journal of Economics, Commerce and Management*, 2018
5. Joy J., Panda P. K. Pattern of public debt and debt overhang among BRICS nations: An empirical analysis. *Journal of Financial Economic Policy*, 2020
6. Gómez-Puig M., Sosvilla-Rivero S. Public debt and economic growth: Further evidence for the Euro Area. *Research Institute of Applied Economics*, 2017
7. Madow N., Nimonka B., Brigitte K. K., Camarero M. On the robust drivers of public debt in Africa: Fresh evidence from Bayesian model averaging approach. *Cogent Economics & Finance*, 2021.
8. Mhlaba N., Phiri A., Nsiah C. Is public debt harmful towards economic growth? New evidence from South Africa. *Cogent Economics & Finance*, 2019
9. Oghonna K. S., Ibenta S. N., Chris-Ejiogu U. G., Atsan, A. N. Public debt services and Nigerian economic growth: 1970-2017. *European Academic Research*, 2019
10. Saungweme T., Odhiambo N. M., Camarero M. Government debt, government debt service and economic growth nexus in Zambia: A multivariate analysis. *Cogent Economics & Finance*, 2019.